

Droży Czytelniczy!

Z przyjemnością oddajemy w Państwa ręce kolejny, dwudziesty już numer „Biuletynu”, wyjątkowy nie tylko ze względu na okrągłe wydanie. W tym roku mija dokładnie 15 lat od momentu powstania w ramach Instytutu Studiów Społecznych UW Ośrodka Badań nad Migracjami, obecnie samodzielnej podstawowej jednostki badawczej Uniwersytetu Warszawskiego, utworzonej na mocy decyzji Senatu UW z dnia 18 czerwca 2008 r. W numerze wspominamy początki OBM oraz przedstawiamy najważniejsze fakty związane z Ośrodkiem i jego działalnością. Szczególnie zachęcamy do zapoznania się z treścią przedostatniej strony „Biuletynu”, która nieco przybliży atmosferę życia codziennego badaczy OBM. Miłej lektury!

List jubileuszowy Jej Magnificencji Rektor UW Profesor Katarzyny Chałasińskiej-Macukow

Na zdjęciu: Jej Magnificencja Rektor UW, Katarzyna Chałasińska-Macukow podczas wizyty w OBM

Obchodzone obecnie 15-lecie Ośrodka Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego jest wspólnym jubileuszem stwarzającym przestrzeń do refleksji.

Ośrodek powstał jako pionierska placówka uniwersytecka w celu zainicjowania prac badawczych na obszarze zaniedbanym wcześniej przez polskich naukowców. Początkowo podejmował w swojej działalności badania nad przyczynami i konsekwencjami współczesnej emigracji z Polski. Następnie zajmował się coraz szerszym spektrum problemów należących do dziedziny określanej jako studia migracyjne i etniczne, w tym - funkcjonowaniem cudzoziemców na polskim rynku pracy, integracją imigrantów i ich obywatelstwem, społecznymi i ekonomicznymi konsekwencjami mobilności ludzi, a także szeroko postrzeganą polityką migracyjną.

Taki jubileusz skłania jednocześnie do nowego spojrzenia na sposoby i kierunki badań migracyjnych. Na podkreślenie zasługuje tu przekształcenie się Ośrodka Badań nad Migracjami w międzywydziałową jednostkę badawczą Uniwersytetu Warszawskiego, mającą oparcie w Wydziale Nauk Ekonomicznych i Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych. Stwarza to podstawę do korzystnych zmian w zarządzaniu, kształceniu młodej kadry, a także kierowaniu zespołami badawczymi podejmującymi zagadnienia metod i teorii migracji, integracji i stosunków etnicznych, polityki migracyjnych, ekonomii migracji oraz mobilności społecznej migrantów.

Pragnę zarazem wyrazić głębokie przekonanie, że Ośrodek dysponujący profesjonalną kadrą naukową pod kierunkiem Profesora Marka Okólskiego będzie nadal dynamicznie rozwijał się i przynosił pożytek oraz szczyty dla naszego Uniwersytetu.

Od Założyciela OBM Profesora Marka Okólskiego

Szanowni Państwo, Czytelniczy i Przyjaciele „Biuletynu Migracyjnego”,

W imieniu zespołu Ośrodka Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego pragnę podzielić się z Państwem dumą, jaką odczuwamy, obchodząc 15-lecie istnienia Ośrodka. OBM został powołany jesienią 1993 r., stając się jedną z pięciu jednostek Instytutu Studiów Społecznych UW. Misję jego stworzenia zaproponował mi kilka miesięcy wcześniej ówczesny Dyrektor ISS, Profesor Mirosław Kofta. Podjęcie się jej nie przyszło mi łatwo. Kierowałem bowiem wówczas think tankiem zajmującym się ekonomicznymi aspektami polskiej transformacji, a ponadto byłem zaangażowany w badania demograficzne, w których migracje stanowiły raczej „obszar peryferyjny”. I szczerze mówiąc, nie znałem wtedy nikogo w Polsce, kto zajmowałby się badaniami migracji okresu transformacji. Z kim i kiedy miałem budować ten zespół? Z pomocą przyszedł mi los.

W 1991 r. stałem się członkiem sieci SOPEMI, w ramach której współtworzyłem coroczny raport OECD o migracjach. Ta działalność miała być kontynuowana w dalszych latach. W październiku 1993 r. zostałem zaproszony na konferencję Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ, której głównym celem był wybór trzech krajów postkomunistycznych do uczestnictwa w pierwszym w Europie etnograficznym badaniu migracji. Już w grudniu tego roku OBM wszedł w skład międzynarodowej grupy badawczej powołanej przez ONZ do zrealizowania tego projektu. Również jesienią 1993 r. ze strony International Organization for Migration otrzymałem propozycję zrealizowania badania o migracji transzytowej w Polsce, a ze strony Wissenschaftszentrum Berlin propozycję wzięcia udziału w projekcie poświęconym roli specjalistów cudzoziemskich w restrukturyzacji strategicznych gałęzi polskiego przemysłu. Tego wszystkiego nie można było podjąć się pojedynczo.

Nowym Dyrektorem ISS została Profesor Mirosława Marody i ona skontaktowała mnie z osobą, która nie zna chyba zadań niewykonalnych - Anną Gizą-Poleszczuk (dziś już kilka lat po habilitacji), a Ania wkrótce potem przyprowadziła na nasze spotkanie „największy skarb OBM”, którym okazała się Ewa Jaźwińska. Dołączyła też do nas świeżo upieczona doktor - Krystyna Iglicka (obecnie od lat habilitowana), która właśnie zdecydowała się zrezygnować z zamiaru podjęcia badań nad epidemiologią HIV/AIDS, uznając że migracje są tematem bardziej atrakcyjnym. Na początku 1994 r. pojawił się w tym gronie Wojciech Łukowski (też od jakiegoś już czasu doktor habilitowany, a jakże). Ten pięcioosobowy zespół stanowił zaczątek obecnego OBM. Mogliśmy rozpocząć działalność badawczą. Potem poszło już jak z płatka. Najpierw przyłączył się do nas Dariusz Stola, odtąd jeden z filarów zespołu, a w następnych kilku latach - Barbara Sakson, Teresa Halik i Katarzyna Głębicka oraz cała generacja studentów ekonomii, socjologii i nauk politycznych współpracujących z Ewą, Wojtkiem i ze mną.

W 2005 r. OBM opuścił ISS i stał się częścią Wydziału Nauk Ekonomicznych UW, a w czerwcu 2008 r., decyzją Senatu UW (na wniosek dwóch wydziałów - WNE i WDiNP), uzyskał status odrębnej, podstawowej jednostki badawczej Uniwersytetu Warszawskiego.

Rodzina OBM obejmuje dziś 39 osób, z których 5 jest profesorami lub ma stopień doktora habilitowanego, 14 ma stopień doktora, 17 odbywa studia doktoranckie, a 3 zajmują się organizacją badań. W ciągu minionych 15 lat przeszliśmy długą drogę. Z grupy kilkorga - przepraszam za kolokwializm - zapaleńców przekształciliśmy się w trwały, zinstytucjonalizowany zespół, realizujący wielostronne zadania bieżące i dalekosiężne cele naukowe. Wierzę jednak, że zachowaliśmy ethos, poczucie sensu naszej pracy oraz dozę zapału typowego dla początków istnienia OBM, którego źródłem są partnerskie i przyjacielskie stosunki wewnątrz zespołu i panująca w nim dobra atmosfera.

Nie chciałbym z okazji naszego jubileuszu popaść w patos ani uderzyć w fałszywy ton, na przykład „wspominając” nasze „osiągnięcia”. Ocena walorów naszych projektów badawczych, publikacji, działalności wydawniczej i popularyzatorskiej, programów szkoleniowych czy kształceniowych, jakości ekspertyz i rad, jakich udzielaliśmy agendum rządowym czy organizacjom międzynarodowym - nie należy do nas, lecz do środowiska naukowego, do kolegów w Polsce i za granicą. Chciałbym jednak powiedzieć w tym momencie o jednej tylko wartości, dla OBM bezcennej: jest nią młodość zespołu, której źródło stanowi zdolność przyciągania coraz to nowych utalentowanych, młodych ludzi.

Ośrodek Badań nad Migracjami - prolog

Marek Okólski (Dyrektor OBM)

Koniec czerwca 1990 r. Ja, jak od lat, zmęczony końcówką roku akademickiego i marzący o „ucieczce na Mazury” - na cały sezon, wynoszę torby podróżne i umieszczam je w windzie. Na podwórku naszego domu na Mokotowie stoi częściowo już załadowany samochód, gotowy do drogi.

Wreszcie zamykamy windę, by nieodwołalnie ruszyć w drogę, gdy zza drzwi naszego mieszkania słychać sygnał dzwoniącego telefonu. Ignoruję go, jednak Krysia nalega by wrócić i przekonać się, kto dzwoni.

Zdążyła, odebrała. Jednak to do mnie. Mówi John Murray z Rady Europy w Strasburgu. Nie znam go ani nikogo innego stamtąd. Mówi, że ma do mnie wielką prośbę. Rada Europy otrzymała zadanie przygotowania kilku raportów, które mają być podstawowymi dokumentami na europejskiej konferencji ministrów odpowiedzialnych za migrację, w Wiedniu w 1991 r. Opracowania jednego z czterech dokumentów podjął się Jean-Claude Chesnais, wybitny francuski demograf i mój przyjaciel, dwóch innych - nieznanne mi wtedy osoby (John Salt i Elmar Hönekopp). Ale ten czwarty to miałbym napisać właśnie ja. O czym? - o migracjach z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, o tym co teraz i w przyszłości. Ha!

Dlaczego ja? John Murray mówi wprost: „Tego zadania prawdopo-

dobnie nie wykona nikt w waszych krajach, a od nas chcą, by autor pochodził z Europy Wschodniej. Profesor Chesnais zapewnił mnie, że Pan jako jedyny może dla nas przygotować coś sensownego, pomimo że prawdopodobnie nie ma Pan o tych sprawach większego pojęcia”. A dalej, i w kółko: „Niech mi Pan nie odmawia, Chesnais też Pana prosi”. Proponuje niezłą gażę.

Krysia przysłuchująca się rozmowie kiwa głową aprobująco. A ja, choć myślę w tamtej chwili o Mazurach, nie umiem zakończyć potoku namów płynących ze słuchawki telefonu.

A do tego na koniec zadany zostaje najcięższy cios: termin - połowa października. Ja przecież zamierzałem wrócić z wakacji w połowie września! Obliczam w pamięci. Nie, w ciągu miesiąca tego nie zrobię. Czyli - wakacje mam z głowy...

I tak to się stało. Wakacji prawie nie miałem. Zamiast tego przez kilka tygodni ślezczałem nad przypadkowymi materiałami w bibliotekach i cierpliwie szukałem tropów, a przede wszystkim kształciłem się w nowej dla mnie specjalności - studiach migracyjnych i etnicznych. W końcu zdążyłem napisać to, czego ode mnie oczekiwano. W listopadzie referowałem swój raport na przedkonferencyjnej próbie generalnej w Strasburgu, a już w grudniu w trybie nagłym występowałem jako „ekspert od migracji w Europie Wschodniej” na dwóch międzynarodowych seminariach w Paryżu. Niezwłocznie też zaproszono mnie do udziału w sieci SOPEMI. W ciągu paru następujących lat wielokrotnie prezentowałem swoją, nieuchronnie pęczniejącą, wiedzę o nowych zjawiskach migracyjnych w naszej części Europy na różnych ważnych, politycznie zorientowanych konferencjach.

OBM debiutuje w terenie

Ewa Jaźwińska

W mojej pamięci powstanie OBM i rozpoczęcie pierwszego projektu badawczego dotyczącego przyczyn i konsekwencji emigracji z Polski zlewa się w jedno. Kiedy zaproszona przez Anię Gizę przyszedłam na pierwsze spotkanie, nie miałam pojęcia, że przy Instytucie Studiów Społecznych UW istnieje coś takiego jak placówka zajmująca się badaniami migracji. Te pierwsze spotkania i seminaria, w nielicznym gronie, były poświęcone inwentaryzowaniu tego, czego nie wiemy o migracjach i badaniach. A było tego dużo...

Potem nastąpiło pierwsze spotkanie z przedstawicielami Komisji Europejskiej i zapoznanie się z założeniami projektu. Byłam zapewne w naszym gronie osobą o największym doświadczeniu w realizacji badań terenowych i chyba zarazem najbardziej przerażoną tym, czego się podjęliśmy. Nie mieliśmy wykonawców, zapleczka organizacyjnego, a wyposażenie techniczne stanowił jeden udostępniony przez ISS komputer, który już wtedy miał charakter trochę muzealny. Otrzymanie od ONZ licencjonowanego pakietu SPSS było dla nas świętem, a dla innych zespołów ISS powodem do zazdrości. Mieliśmy jednak dużo zapału i przekonanie, że podejmujemy się rzeczy wielkich. Dopisywało nam też, przede wszystkim Markowi Okólskiemu, szczęście do ludzi, którzy zgodzili się z nami współpracować.

Tajemniczo brzmiące określenie „etnosondaż” było nicowane przez nasz zespół na wszystkie strony. Chcieliśmy być wierni idei tego podejścia, ale wiedzieliśmy, że konieczne jest dostosowanie go do naszych warunków. Najpierw był wybór lokalizacji do badań. Wykorzystaliśmy wszystkie możliwe do zastosowania środki: opinie ekspertów, znajomość poszczególnych regionów (pamiętam, jak Wojtek Łukowski w Radziejowicach zafascynował nas Podlasiem), a na pewnym etapie nawet analizę clusterową. Nawiazaliśmy kontakt z badaczami z ośrodków leżących w badanych regionach. To oni mieli na bieżąco nadzorować prace terenowe. Ale to nie zwalniało nas - ekipy warszawskiej - z osobistego kontaktu z terenem. Z Krysią Iglicką - spodziewającą się wtedy dziecka - wlekliśmy się do Opoli, żeby na własne oczy zobaczyć Namysłów i Łubiany. Ania Giza podobną pracę wykonywała na Podlasiu. Potem do Opoli pojechałam jeszcze dwukrotnie. Najpierw szkoliłam ankieterów do badań pilotażowych. I wcale nie było to dwugodzinne instruowanie. Każdy kandydat musiał przeprowadzić wywiad próbny, który był

sprawdzany i indywidualnie omawiany. Przed badaniami właściwymi procedura ta została powtórzona.

Wszystkie kwestionariusze były na bieżąco sprawdzane przez odpowiedzialnego za daną lokalizację współpracownika: Brygidę Solgę w Lubnianach, Marysję Grygierczyk w Namysłowie, Maćka Tefelskiego w Mońkach i Tadeusza Popławskiego w Perlejewie. Ale ja i tak im nie dowierzałam i jeszcze raz sprawdzałam wszystko w Warszawie, skrzętnie licząc, czy „nie zagubił się” któryś z członków gospodarstwa domowego i czy próba jest realizowana prawidłowo. Zdarzały się wypadki, że ankieter musiał wrócić do badanych i wyjaśnić wątpliwości.

W międzyczasie były jeszcze dwa spotkania z zespołami z Litwy i Ukrainy, realizującymi ten sam projekt w swoich krajach, oraz z koordynatorami całego programu. Szczególnie pamiętam pierwsze z nich, kiedy trzeba było ustalać wszystko, od definicji migracji począwszy, a przedstawiciele Europejskiej Komisji Gospodarczej nie mogli się nadziwić, że chcemy badać jako migrantów „międzynarodowych handlarzy”.

Z dzisiejszej perspektywy wydaje się, że większość prac nad tym pierwszym wielkim projektem Ośrodka była prowadzona chałupniczo, ale, o dziwo, nie odbiło się to na końcowym efekcie. Może dlatego, że mieliśmy dość komfortową sytuację, jeśli chodzi o czas. Zawsze na pierwszym miejscu była jakość pracy, a dopiero na drugim jej terminowość. Czasami odnoszę wrażenie, że dziś jest odwrotnie.

Goniądz, Drohiczyn, Mońki, Perlejewo, migracja niepełna

Wojciech Łukowski

W Goniądzu i w Drohiczynie - urokliwych podlaskich miasteczkach - spotykaliśmy się na dorocznych, wrześniowych zjazdach Ośrodka Badań nad Migracjami. Jak zwykle podsumowywaliśmy rok miniony i wytyczaliśmy plany działań badawczych na rok kolejny. Takie spotkania to rutyna naszego działania, ale tym razem były one wyjątkowe.

Goniądz położony jest w sercu Biebrzańskiego Parku Narodowego. Z Warszawy najłatwiej dojechać tam tzw. traktem carskim zbudowa-

nym na grobli poprowadzonej przez południową część bagiennego basenu Biebrzy. Okolica słynie z łosi i ptaków... oraz fascynatów z całej Europy, którzy wyposażeni w lornetki i profesjonalne aparaty fotograficzne uwieczniają ten niepowtarzalny spektakl przyrody. Drohiczyn leży natomiast w przełomowym miejscu Bugu po jego wschodniej stronie, na imponującej skarpie, na której ulokowały się zabudowania katedralne i biskupie.

Jednak nie łosie, nie bekasy ani siedziby biskupie przywiodły nas w te strony. Chcieliśmy znaleźć się jak najbliżej miejsc, w których prowadziliśmy badania terenowe. Goniądz znajduje się niedaleko Moniek, a Drohiczyn - gminy Perlejewo. Oczywiście, chcieliśmy chociaż na kilka godzin tam pojechać i pokazać tym członkom i członkiniom OBM, którzy w międzyczasie do nas dołączyli, miejsca tak często przywoływane w publikacjach i komentarzach medialnych.

Mońki - znane nie tylko dzięki naszym badaniom, ale lansowane już w czasach PRL jako miasto socjalistycznej modernizacji, finansowanej w ogromnym stopniu dzięki dolarom zarobionym w Ameryce - nadal zadziwiała klimatem amerykańskiego przedmieścia pomieszanego z atmosferą powiększonej sztucznie wioski. Ale już tylko we wspomnieniach przechowała się pamięć o amerykańskich krą-

żownikach szos, którymi podjeżdżano pod miejscowy „Pewex” oraz o dorocznym święcie monieckiego ziemniaka, na które przyjeżdżał I sekretarz ówczesnej partii rządzącej ze świtą. Dobrze było jeszcze raz „dotknąć” tego miejsca, w którym na amerykański strumień migracyjny coraz wyraź-

niej nakładały się migracje do Europy Zachodniej, szczególnie do Belgii.

Z Drohiczyna udaliśmy się do Perlejewa, Grannego i innych nadbużańskich przysiółków, które stały się słynne dopiero dzięki naszym badaniom. Ujrzelśmy tam cudnej urody krajobraz nadbużańskich łąk i ulokowanych nad nimi wiosek, przeżywających prosperitę, wywołaną przez migrantów do Brukseli (w przeważającej części kobiety). W wielu domach można było zastać jedynie mężczyzn, którzy swoją migrację, najczęściej do Ameryki Północnej, mieli już za sobą. Teraz w połowie lat 90. XX w. przyszła kolej na udające się do Belgii kobiety, które być może w ten sposób dokonywały opóźnionej emancypacji.

Z punktu widzenia naszych poszukiwań teoretycznych kluczowy był pobyt w Goniądzu. Wieczorem spotkaliśmy się nad brzegiem Biebrzy na terenie opustoszałego ośrodka. Rozmawialiśmy o wszystkim, jak to wieczorem, po całym dniu obrad. Wtedy prof. Marek Okólski po raz pierwszy, trochę jakby mimochodem, przedstawił koncepcję migracji niepełnej. Dysponowaliśmy już licznym studiami empirycznymi, których teoretycznym spięciem stała się właśnie ta koncepcja.

Spotkanie nad Biebrzą pokazuje, w jak nieoczekiwany sposób rodzą się ważne teorie społeczne. Socjologowie, antropologowie, ekonomiści, demografowie czy politolodzy oraz historycy mniej lub bardziej nawykowo posługują się teoriami. Często dzieje się to w taki sposób, że czytamy książkę znanego autora lub natrafiamy

na inspirację, stykając się z zastosowaniem teorii do analiz o charakterze empirycznym. Tym razem wyglądało to inaczej, byliśmy po kilku latach własnych intensywnych badań terenowych. Narastało przeświadczenie, że zbliżamy się do punktu krytycznego, jakim jest zawsze próba generalizacji.

Goniądz, w którym się spotkaliśmy, to zagubione między bagnami miasteczko o zapomnianej przeszłości żydowskiego sztetla i późnoszlacheckiej dumy graniczącej z arogancją i niechęcią do zmian. Byliśmy niedaleko Brańska, Knyszyna i Tykocina, przez które też przeszedł walec zagłady. A wcześniej na przełomie XIX i XX stulecia zawiązały się pierwsze migracyjne węzły łączące te europejskie peryferia z amerykańską wolnością.

Przydały się one w latach 60. i 70. XX w., gdy socjalistyczna modernizacja natrafiała na granice rozwoju, gdy rozbudzone aspiracje zdenerwowały się z biurokratyczno-partijną tkanką rzeczywistości. Zbudowano już Nową Hutę czy Tychy, a niewielka kolejowa osada, jaką jeszcze bezpośrednio po wojnie były Mońki, zamieniła się w kilkunastotysięczne miasto-wieś.

W coraz mniejszym stopniu można było liczyć na obietnice realnosocjalistycznej władzy. Rosła presja migracyjna, ale właśnie nie wyładowująca się w wyjazdach definitywnych, ale zawieszonych i niepełnych. Któż bowiem chciałby rezygnować z wydawania dolarów w kraju, w którym nawet ich symboliczna ilość pozwalała czuć się człowiekiem wyjątkowego sukcesu?

Powodzenie socjalistycznej modernizacji zaczęło w coraz większym stopniu zależeć nie tyle od partii - przewodniej siły narodu, ile od tych, którzy decydowali się na wyjazd do USA i transfer zarobionych tam środków do swoich małych ojczyzn. One umożliwiały nie tylko zaspokajanie podstawowych potrzeb, ale i spektakularne inwestycje - budowę okazałych domów, wyposażanie gospodarstw rolnych w kombajny, ciągniki, finansowanie migracji wewnętrznych własnych dzieci poprzez zakup mieszkań w Białymstoku, Łomży czy podwarszawskich Żąbkach, Zielonce lub Wołominie, a nawet urządzenie im warsztatów pracy.

Przez całe lata 90. XX w., gdy - jak mogło się wydawać - w Polsce zmieniło się wszystko, w peryferyjnych regionach, takich jak Podlasie, nie zmieniło się tak wiele. Trwał w najlepsze, a nawet umacniał się i racjonalizował, wzór migracji niepełnej. Zniesienie wiz do Europy Zachodniej przekształciło nadbużańskie Perlejewo, pobliskie Siemiatycze czy Ciechanowiec w „przedmieścia” Brukseli. Mieszkający tam ludzie, korzystając z sieci dogodnych połączeń autobusowych, byli skłonni określać swoje wyjazdy nie jako migrację, ale po prostu jako dojazdy do pracy. 1200 kilometrów, dzielących miejscowości po wschodniej stronie Bugu od Belgii, nie podważało tego przekonania. Perlejewo, Siemiatycze pozostawały najważniejszymi miejscami na Ziemi. Tu się żyło, a w Brukseli tylko pracowało.

Migranci, a z całą pewnością migranci z Podlasia, stali się stosunkowo mało widzialnymi, ale kluczowymi bohaterami socjalistycznej, a potem kapitalistycznej modernizacji. I to właśnie nad leniwie płynącą Biebrzą, w cieniu położonego na skarpie Goniądza integralność uzyskiwała koncepcja migracji niepełnej.

Zgodnie z przyjętą w OBM metodą badawczą zapewne powrócimy jeszcze na Podlasie. Także po to, aby poddać empirycznej weryfikacji teoretyczne założenia jednej z najbardziej wpływowych i trafnych koncepcji, objaśniających społeczny sens wędrowek z Polski w kilku ostatnich dekadach dwudziestego stulecia.

OBM - na progu nowego 15-lecia*Magdalena Lesińska (Wicedyrektor OBM)*

Z perspektywy osoby, która stosunkowo niedawno dołączyła do OBM, nie będę wspominała jego dotychczasowej działalności ani wróżyła przyszłości. Mogę jednak - jako osoba czująca się już częścią Ośrodka - podzielić się refleksją, jak widzę OBM tu i teraz, na progu nowego (co najmniej) 15-lecia. Na pewno, w związku ze zmianą statusu w strukturze UW, jesteśmy na etapie transformacji, ale idącej bez wątplenia w dobrym kierunku. Oznacza to zmiany związane nie tylko z nowymi prawami i obowiązkami, ale także z większymi możliwościami i zakresem działań naukowo-badawczych.

Oprócz zysków jest jednak i koszt takiej zmiany - profesjonalizacja, wymagająca większego stopnia sformalizowania, zbudowania nowej struktury, wprowadzenia określonych procedur. OBM nie jest już jedynie grupą zaprzyjaźnionych pasjonatów badających migrację. Staje się powoli, ale konsekwentnie, w pełni profesjonalnym akademickim ośrodkiem badawczym. Pomimo wszystkich tych zmian, uczestnicząc w życiu codziennym Ośrodka, z perspektywy pokoju nr 15, melduję, że to, co najważniejsze - duch OBM - profesjonalizacji, sformalizowaniu ani żadnym procedurom się nie poddał.

Nowa struktura organizacyjna Ośrodka Badań nad Migracjami**Rada OBM:**

dr hab. Marek Bednarski (WNE), dr Maciej Duszczyk (OBM), dr hab. Grażyna Firlit-Fesnak (WDiNP), prof. dr hab. Jan Garlicki (WDiNP), dr Agata Górny (OBM), dr Izabela Grabowska-Lusińska (OBM), dr Gabriela Grotkowska (WNE), dr Ewa Jaźwińska (OBM), dr Paweł Kaczmarczyk (OBM), dr Piotr Koryś (WNE), dr Magdalena Lesińska (OBM), dr Justyna Nakonieczna (WDiNP), prof. dr hab. Marek Okólski (OBM), prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz (WDiNP), dr hab. Dariusz Stola (PAN), dr hab. Urszula Sztandar-Sztanderska (WNE), prof. dr hab. Małgorzata Szyłko-Skoczny (WDiNP)

Dyrektor:

prof. dr hab. Marek Okólski

Zastępcy Dyrektora:

dr Paweł Kaczmarczyk, dr Magdalena Lesińska

Administracja: Małgorzata Lachowska
Katarzyna Sułkowska
Małgorzata Timoszuk**Zespoły badawcze****Zespół Metod i Teorii Migracji****Zadania Zespołu:**

- konsultacja i krytyczna analiza metod i technik stosowanych w projektach badawczych,
- wsparcie metodologiczne projektów realizowanych przez początkujących badaczy (w tym doktorantów),
- śledzenie i przedstawianie nowych rozwiązań metodologicznych oraz pomoc we wdrażaniu ich w projektach badawczych realizowanych przez pozostałe Zespoły,
- dbanie o wysoki standard seminariów organizowanych przez OBM i produktów finalnych badań
- realizacja własnych projektów badawczych związanych z testowaniem nowych koncepcji teoretycznych i rozwiązań metodologicznych.

Kierownik Zespołu:**dr Ewa Jaźwińska-Motyłska****Skład Zespołu:**dr Aleksandra Grzymała-Kazłowska
dr Ewa Kepińska
dr hab. Wojciech Łukowski
Ewa Matejko
prof. dr hab. Marek Okólski
dr hab. Dariusz Stola**Zespół Integracji i Stosunków Etnicznych****Główne obszary tematyczne:**

- wzorce imigracji do Polski,
- relacje społeczne migrantów - analiza sieci społecznych i kapitału społecznego,
- spójność społeczna (w tym analiza sąsiedztw),
- czynniki i konsekwencje współczesnych migracji powrotnych,
- integracja migrantów w wymiarze instytucjonalnym, prawnym, ekonomicznym, społecznym (w tym rodzinnym), przestrzennym, kulturowym.

Kierownik Zespołu:**dr Agata Górny****Skład Zespołu:**Marta Biernath
dr Teresa Halik
Marta Kindler
dr Piotr Koryś
Aneta Piekut
dr Barbara Sakson
dr hab. Cezary Żołędowski**Zespół Polityk Migracyjnych****Główne obszary tematyczne:**

- teoretyczne aspekty polityki migracyjnej - regionalne i narodowe modele polityki, różnice i podobieństwa między nimi, wzorce tworzenia się i rozwoju polityki migracyjnych,
- praktyczne aspekty realizacji polityki migracyjnej: instytucje i instrumenty, tworzenie, ewolucja, efektywność,
- polityka migracyjna jako narzędzie innych polityk: międzynarodowej, społecznej, ekonomicznej, bezpieczeństwa,
- wymiary polityki migracyjnej (rynek pracy, bezpieczeństwo, kontrola, konkurencyjność, spójność społeczna).

Kierownik zespołu:**dr Maciej Duszczyk****Skład Zespołu:**dr Ruslan Antoniewski   Renata Stefańska
Paweł Dąbrowski   Maciej Szczepański
Adelajda Kołodziejska   Monika Szulecka
dr Joanna Korczyńska   dr Agnieszka Weinar
dr Magdalena Lesińska   Aleksandra Wójcicka
dr Patrycja Matusz**Zespół Ekonomii Migracji****Główne obszary tematyczne:**

- ekonomiczne aspekty mobilności wewnętrznej i zewnętrznej,
- uwarunkowania procesów migracyjnych (na poziomie mikro-, mezo- i mikroanalitycznym),
- zastosowanie metod ekonomicznych w badaniach nad migracjami,
- ekonomiczne przyczyny i konsekwencje migracji na różnych poziomach analizy
- związki pomiędzy migracjami a rynkiem pracy, *welfare state*, systemami zabezpieczenia społecznego, bilansem handlowym (i kapitałowym), popytem globalnym, zasobem kapitału ludzkiego.

p.o. Kierownika Zespołu:**dr Paweł Kaczmarczyk****Skład Zespołu:**Agnieszka Fihel
Agnieszka Makulec
Marta Mioduszewska
Joanna Napierała
Joanna Nestorowicz
Paulina Trevena
Anna Żylicz**Zespół Mobilności Społecznej Migrantów****Główne obszary tematyczne:**

- relacje pomiędzy typami/formami mobilności i ich konsekwencje dla rynku pracy,
- dynamika i efekty zmian statusu społecznego w procesie migracyjnym,
- podejście do migracji jako zasobu w różnych wymiarach,
- badania zachowań pracowników cudzoziemskich na rynku pracy kraju przyjmującego i po powrocie z migracji.

Kierownik Zespołu:**dr Izabela Grabowska-Lusińska**

Skład Zespołu konstruowany wokół projektów badawczych.

Projekty badawcze zrealizowane w OBM

Tytuł projektu badawczego	Lata	Koordynator	Źródło finansowania
„Causes and consequences of emigration from Poland”	1993-1997	M. Okólski	ONZ, Komitet Badań Naukowych
„Emigracja z Polski w latach osiemdziesiątych”	1994-1998	B. Sakson	Szkoła Główna Handlowa
„Mobility between East and West of highly skilled professionals”	1995-1996	M. Okólski, K. Iglicka	Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung
„Imigranci: przyczyny napływu, cechy demograficzno-społeczne, funkcjonowanie w społeczeństwie polskim”	1995-1997	D. Stola	Komitet Badań Naukowych
„Repatriation of Poles from the the former USSR”	1996-1997	K. Iglicka, K. Sword	School of Slavonic and East European Studies, M. B. Grabowski Fund (London)
„Migracje międzynarodowe z Podlasia a rozwój społeczności lokalnych”	1997	Z. Hirszfeld, P. Kaczmarczyk	Komitet Badań Naukowych
„Migrants trafficking in Poland”	1997-1999	K. Głębicka	Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji
„Migracje między Polską a krajami Unii Europejskiej w perspektywie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej”	1998	M. Okólski, D. Stola	Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, PAN
„Mobilność międzynarodowa ludności Polski. Strategie gospodarstw domowych i konsekwencje dla społeczności lokalnych”	1998-2000	M. Okólski, E. Jaźwińska	Komitet Badań Naukowych
„Społeczne tworzenie ojczyzn”	1998-2000	W. Łukowski	Friedrich Ebert Stiftung, Volkswagen Stiftung
„Emigracja z Polski 1948-1990”	1998-2001	D. Stola	PAN, Komitet Badań Naukowych
„Imigranci o nieuregulowanym statusie”	1999	M. Okólski, I. Koryś	Instytut Spraw Publicznych
„Turkish flow to Poland: general description”	1999	I. Koryś, O. Żuchaj	Institut des Hautes Etudes de la Securite Interieure
„Poland's postwar dynamic of migration”	1999-2000	K. Iglicka	Fulbright Foundation
„The role of social, political and economic networks in settlement migration to Poland: the case of Ukrainian migrants”	1999-2002	A. Górny, E. Kępińska	M. B. Grabowski Fund (London)
„Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania migracji międzynarodowych”	1999-2002	P. Kaczmarczyk	Wydział Nauk Ekonomicznych UW
„Asylum management and migration policy in Poland”	2000	P. Kaczmarczyk	Central European University
„Polscy pracownicy na rynku pracy Unii Europejskiej na przełomie wieków”	2001-2004	W. Łukowski	Komitet Badań Naukowych
„Nowe wzorce skupiania się emigracji z Polski w metropoliach Stanów Zjednoczonych na przykładzie Wielkiej Metropolii Chicago”	2003-2005	B. Sakson	Komitet Badań Naukowych
„Wielokrotne obywatelstwo w Polsce. Społeczne, ekonomiczne i polityczne aspekty zjawiska”	2003-2006	A. Górny	Komitet Badań Naukowych
„Kobiety i mężczyźni we współczesnych migracjach z Polski”	2004-2006	E. Kępińska	Komitet Badań Naukowych
„Imigracja do Polski w świetle wyników NSP 2002”	2004-2006	E. Jaźwińska	Komitet Badań Naukowych
„Od zbiorowości do społeczności: rola migracji osiedleńczej w tworzeniu się społeczności imigranckich i społeczeństwa wielokulturowego w Polsce”	2004-2006	D. Stola	Komitet Badań Naukowych
„Female migration vision”	2005-2006	B. Sakson	Fondazione G. Brodolini
„Migracje pracownicze Polaków do Irlandii”	2005-2006	I. Grabowska-Lusińska	Komitet Badań Naukowych
„Expanding the knowledge base of European labour migration policies”	2005-2006	E. Lewandowska	Marie-Curie Excellence Grant
„Migracje z Polski po 1 maja 2004 r.”	2005-2007	I. Grabowska-Lusińska	Ministerstwo Nauki i Informatyzacji
„Migracje zagraniczne a polski rynek pracy”	2006	P. Kaczmarczyk	FISE
„Rozszerzenie UE a mobilność zagraniczna z Bułgarii i Rumunii”	2006	P. Kaczmarczyk	UKIE
„Labour mobility in the EU-8 countries”	2006	M. Okólski	World Bank
„Labour mobility in the EU-2 countries”	2006	M. Okólski	World Bank
„Migracje specjalistów medycznych”	2006	M. Okólski	UKIE
„Polish migrants in Oslo. Pilot study”	2006	J. Napierała	Ministry of Labour and Social Inclusion
„Integration of Polish migrant workers in Norway. Pilot study”	2006-2007	E. Matejko	IMDI
„Good practices in the promotion of ethnic minority entrepreneurs”	2006-2007	M. Biernath	Komisja Europejska
„State of the art in the migration research in Poland”	2006-2007	A. Kicingier, A. Weinar	IMISCOE
„Przejsie graniczne jako warunek współpracy przygranicznej. Projekt monitoringu granicy zewnętrznej UE”	2006-2007	E. Matejko	Fundacja Batorego
„Nowa dynamika w procesach migracyjnych - legalność i nielegalność na rynkach pracy UE”	2006-2008	J. Napierała	Ministerstwo Nauki i Informatyzacji
„Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczania bezrobocia (MPLM)”	2006-2008	P. Kaczmarczyk	EFS
„Procesy migracyjne w Polsce w kontekście działania NGOs”	2007	P. Kaczmarczyk	FISE
„Transgraniczne Centrum Wsparcia Rynku Pracy”	2007-2008	J. Napierała	Interreg
„Labour mobility within the EU in the context of enlargement and the functioning of transitional arrangements”	2008	P. Kaczmarczyk	Komisja Europejska

Projekty badawcze aktualnie realizowane w OBM

Tytuł projektu badawczego	Lata	Koordynator	Źródło finansowania
„Trendy w migracjach międzynarodowych - Polska. Polska edycja Raportu SOP-EMI/OECD”	od 1991 r.	E. Kępińska	Komitet Badań Naukowych, OECD
„Przerzut migrantów do pracy przymusowej innej niż usługi seksualne - perspektywa Polski po wejściu do Unii Europejskiej”	2006-2009	P. Dąbrowski	EFN, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
„Mediterranean and Eastern European countries as new immigration destinations in the European Union (IDEA)”	2007-2009	M. Okólski	VI Ramowy Program Unii Europejskiej
„Kształtujące się w Europie wzorce migracji ze wschodu na zachód. Nowe wzorce mobilności w zmieniających się warunkach politycznych”	2007-2009	J. Napierała	Fafo, Norwegian Research Council
„Occurrence and context of transnational migrant organisations in Europe”	2007-2010	M. Biernath	Fundacja Volkswagena
„Active ageing and social, cultural and economic integration of migrant and minority ethnic elders: identification of experts, migrant organisations, projects, literature, and models of good practice (AAMEE)”	2008-2009	C. Żołędowski	Komisja Europejska, Ministry for Intergenerational Affairs, Family, Women and Integration of the State of North Rhine-Westphalia
„GEITONIES - Generating inter-ethnic tolerance and neighbourhood integration in European urban space”	2008-2009	A. Górny	VII Ramowy Program Unii Europejskiej
„Wysoko wykwalifikowani pracownicy cudzoziemscy w transnarodowych korporacjach w Warszawie”	2008-2009	A. Piekut	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
„Migracje personelu medycznego”	2008-2010	P. Kaczmarczyk	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
„Migracje edukacyjne z Polski - konsekwencje społeczno-ekonomiczne”	2008-2010	C. Żołędowski	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
„MWM - Mobilność i migracje w dobie transformacji - wyzwania metodologiczne”	2008-2011	P. Kaczmarczyk	Mechanizm Finansowy EOG

Konferencje i seminaria organizowane przez OBM

Miejsce konferencji	Data konferencji	Tytuł konferencji	Współorganizatorzy
Warszawa	1995 r.	„Causes and consequences of migration in Central and Eastern Europe”	EKG ONZ
Warszawa	22 listopada 1996 r.	„Współczesna imigracja do Polski”	Biuro ds. Migracji i Uchodźstwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Świder k. Warszawy	8-9 czerwca 1997 r.	„Human trafficking: policy and practice in Hungary, Poland and Ukraine”	IOM
Bari	25-27 czerwca 1997 r.	„International migration: challenges for European populations”, sesja: „South-North and East-West migration”	EAPS
Pułtusk	11-13 grudnia 1997 r.	„Central and Eastern Europe - new migration space”	Fundacja im. Friedricha Eberta (FES)
Moskwa	8-9 września 1997 r.	„International migration in Central and Eastern Europe at the threshold of millennium: new trends and emerging issues”, sesja: „Recent trends in the CIS countries”	UNESCO
Jabłonna	21-22 maja 1999 r.	„Irregular migration: law, policies and reality”	Uniwersytet Jyväskylä
Jabłonna	30 czerwca - 2 lipca 1999 r.	„Improving methods of collecting migration statistics in Central and Eastern Europe (CMR/ ILO regional training seminar on migration statistics)”	ILO
Świder k. Warszawy	17-19 grudnia 1999 r.	międzynarodowe (polsko-ukraińskie) seminarium metodologiczne w ramach projektu „Pomiędzy Polską a krajem pochodzenia. Dynamika procesu integracji: szanse i ograniczenia”	nie dotyczy
Coventry	22-24 marca 2002 r.	„In search for a new Europe: contrasting migratory experiences”	CRER/Warwick
Warszawa	13 listopada 2003 r.	„Swoboda migracji w szczylnych granicach. Praktycy i naukowcy o migracjach międzynarodowych w Polsce” - konferencja z okazji 10-lecia OBM.	nie dotyczy
Warszawa	8-9 marca 2007 r.	„Changing migratory patterns around the Baltic Sea: developing research and data cooperation”.	NIBR, Fafo
Warszawa	23-24 kwietnia 2007 r.	„EU enlargement and labour migration within the EU”	IMISCOE
Warszawa	23-25 kwietnia 2007 r.	„Domestic politics beyond borders. Political transnationalism in contexts of migration”	IMISCOE
Sterdyń	20-21 czerwca 2007 r.	seminarium w ramach badania „Mediterranean and Eastern European countries as new immigration destinations in the European Union (IDEA)”	nie dotyczy
Warszawa	27 maja 2008 r.	„Polska a migracje” - konferencja podsumowująca projekt „Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczania bezrobocia”	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Oprócz konferencji stanowiących najczęściej podsumowanie dużych projektów badawczych, Ośrodek Badań nad Migracjami - od dwóch lat we współpracy z Środkowoeuropejskim Forum Badań Migracyjnych i Ludnościowych (CEFMR) - organizuje regularnie, zazwyczaj co miesiąc, seminaria mające na celu dyskusję nad wynikami prowadzonych w Ośrodku badań oraz nad zagadnieniami teoretycznymi. Czasami referaty wygłaszają goście z zagranicy. Ponadto od 1998 r. badacze OBM spotykają się na dorocznych seminariach Ośrodka, podczas których podsumowywane są działania w danym roku oraz formułowana jest strategia na rok kolejny. Dotychczas

seminaria te miały miejsce w: Goniądzu - w 1999 r., Drohiczyne - w 2000 r., Sękocinie - w 2002 r., Świdrze k. Warszawy - w 2004 r. (zob. zdjęcie obok), Kazimierzu Dolnym - w 2005 i 2006 r. oraz Jadwisinie - w 2007 oraz 2008 r.

Publikacje Ośrodka Badań nad Migracjami

W świecie migracji niepełnych

W 2001 r., nakładem Wydawnictwa Naukowe Scholar, ukazała się książka pt. „Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu” pod red. Ewy Jaźwińskiej i Marka Okólskiego. W publikacji tej zostały przedstawione wyniki kilkuletnich badań prowadzonych przez zespół Ośrodka Badań nad Migracjami. Empiryczną podstawę analiz zaprezentowanych w książce stanowił etnosondaż zrealizowany w wybranych lokalizacjach w czterech regionach Polski: na Śląsku, Podhalu, Podlasiu i Mazowszu. Publikacja ukazuje również historyczne tło współczesnych migracji zarobkowych. Główną osią analizy jest teoria migracji niepełnej, interpretowana na różne sposoby w poszczególnych rozdziałach książki.

***

Jak napisała prof. Mirosława Marody, będąca jedną z inspiratorek działalności OBM: „*Ludzie na huśtawce*” to praca pod wieloma względami pionierska, analizująca migracje z Polski w całej ich złożoności demograficzno-ekonomiczno-psychospołecznej, wprowadzająca nowe pojęcia do ich opisu i ukazująca wielowymiarowość tego zjawiska. Publikacja ta jest także dowodem na korzyści wynikające z interdyscyplinarnej współpracy. Połączenie różnych podejść badawczych pozwoliło na ukazanie powiązań pomiędzy zgeneralizowanymi procesami mobilności migracyjnej a decyzjami i losami konkretnych jednostek i ich rodzin.

CMR Working Papers

Od ponad dekady Ośrodek Badań nad Migracjami publikuje zeszyty naukowe („CMR Working Papers”), stanowiące podsumowania bieżącej działalności naukowo-badawczej członków oraz współpracowników OBM. Dotychczas, począwszy od roku 1997, ukazało się blisko 100

prac w serii „CMR Working Papers”. Wszystkie zeszyty dostępne są na stronie internetowej Ośrodka: <http://www.migracje.uw.edu.pl/index.php/Publications/Wp>.

Wybrane publikacje podsumowujące działalność badawczą OBM

1996. Jaźwińska E., Okólski M. (red.), „Causes and consequences of migration in Central and Eastern Europe. Podlasie and Slask Opolski: basic trends in 1975-1994”. Warszawa: ISS UW.

1998. Iglicka K., „Analiza zachowań migracyjnych w wybranych regionach Polski, 1975-1994”. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.

1998. Frejka T., Okólski M., Sword K. (red.), „In-depth studies on migration in Central and Eastern Europe: the case of Poland”. New York, Geneva: United Nations.

2001. Iglicka K., „Poland's Post-War Dynamic of Migration”. London: Ashgate.

2002. Sakson B., „Wpływ 'niewidzialnych' migracji zagranicznych lat osiemdziesiątych na struktury demograficzne Polski”. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.

2002. Łukowski W., „Społeczne tworzenie ojczyzn”. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

2004. Kaczmarczyk P., Łukowski W. (red.), „Polscy pracownicy na rynku Unii Europejskiej”. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

2004. Górny A., Ruspini P. (red.), „Migration in the New Europe. East-West Revisited”. London: Palgrave Macmillan.

2005. Kaczmarczyk P., Okólski M., „Migracje specjalistów wysokiej klasy w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej”. Warszawa: UKIE.

2005. Kaczmarczyk P., „Migracje zarobkowe Polaków w dobie przemian”. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.

2006. Weiner A., „Europeizacja polskiej polityki wobec cudzoziemców 1990-2003”. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

2007. Grzymała-Kazłowska A., „Konstruowanie 'innego'. Wizerunki imigrantów w Polsce”. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

2008. Kindler M., Matejko E., „Monitoring przejść granicznych Unii Europejskiej”. Warszawa: Fundacja Stefana Batorego.

Seria „Studia Migracyjne”

W 2007 r. została zainicjowana seria wydawnicza OBM zatytułowana „Studia Migracyjne”. Zadaniem serii jest upowszechnianie w Polsce wyników badań migracyjnych i ogólnie - wiedzy o procesach migracyjnych w formie systematycznie wydawanych monografii. Dotychczas ukazały się cztery pozycje z tej serii, przedstawiające wyniki badań realizowanych w OBM.

2007. Górny A., Koryś P. (red.), „Obywatelstwo wielokrotnego wyboru. Interdyscyplinarne ujęcie kwestii podwójnego obywatelstwa w Polsce”. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

2007. Fihel A., Kaczmarczyk P., Okólski M., „Migracje 'nowych Europejczyków' - teraz i przedtem”. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

2008. Grzymała-Kazłowska A., Łodziński S. (red.), „Problemy integracji imigrantów. Koncepcje, badania, polityki”, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

2008. Kępińska E., „Migracje sezonowe z Polski do Niemiec. Mechanizmy rekrutacji, rola rodziny i różnicowanie według płci”. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

Zapowiedzi wydawnicze

2008. Grabowska-Lusińska I., Żylicz A. (red.), „Czy polska gospodarka potrzebuje cudzoziemców?”. Warszawa: OBM UW.

2008. Grzymała-Kazłowska A. (red.), „Między jednością a wielością. Integracja odmiennych grup i kategorii imigrantów w Polsce”. Warszawa: OBM UW.

2008. Kaczmarczyk P. (red.), „Współczesne migracje zagraniczne Polaków. Aspekty lokalne i regionalne”. Warszawa: OBM UW.

2008. Kaczmarczyk P., Okólski M. (red.), „Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i organiczania bezrobocia”. Warszawa: OBM UW.

2008. Kindler M., Napierała J., „Migracje kobiet z i do Polski”. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

2009. Grabowska-Lusińska I., Okólski M., „Emigracja ostatnia?”. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Biuletyn Migracyjny

Migracje międzynarodowe: Polska - Unia Europejska - Europa Wschodnia

Od czerwca 2005 r. Ośrodek Badań nad Migracjami we współpracy z Centrum Stosunków Międzynarodowych wydaje newsletter poświęcony tematyce migracyjnej ukazujący się co dwa miesiące na stronie internetowej: <http://www.biuletynmigracyjny.uw.edu.pl>. Do chwili obecnej zostało opublikowanych dziewiętnaście numerów.

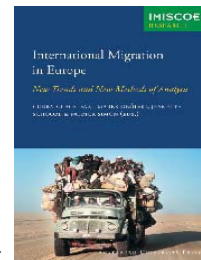
Współpraca zagraniczna

Ośrodek Badań nad Migracjami współpracuje z kilkudziesięcioma zagranicznymi instytucjami naukowo-badawczymi. Od 2005 r. jest też członkiem dwóch międzynarodowych konsorcjów naukowych: **TIRES** (*Transnationalism, International Migration, Race, Ethnocentrism and the State*) oraz **IMISCOE** (*International Migration, Integration and Social Cohesion*).

IMISCOE skupia czołowe instytuty europejskie badające zjawiska migracyjne i stanowi jedną z najbardziej rozpoznawalnych sieci naukowo-badawczych skoncentrowanych wokół tych zagadnień. Od początku członkostwa w sieci IMISCOE badacze Ośrodka uczestniczą w popularyzacji wyników badań własnych oraz w zapoznawaniu się z osiągnięciami innych instytucji naukowo-badawczych, poprzez aktywny udział w licznych seminariach i konferencjach IMISCOE. W kwietniu 2007 r. OBM zorganizował w Warszawie w ramach IMI-

SCOE dwie równoległe konferencje międzynarodowe na temat: „EU enlargement and labour migration within the EU” oraz „Domestic politics beyond borders. Political transnationalism in contexts of migration”.

Badacze OBM uczestniczą również w działalności wydawniczej IMISCOE, publikując swoje prace w prestiżowej serii książek wydawanej przez *Amsterdam University Press*. W ostatnim czasie w ramach serii *IMISCOE Research* ukazała się publikacja współredagowana przez Dyrektora OBM: „International Migration in Europe. New Trends and New Methods of Analysis”, Corrado Bonifazi, Marek Okólski, Jeannette Schorl, Patrick Simon (red.), Amsterdam 2008.

Studium Podyplomowe „Migracje Międzynarodowe”

Ośrodek Badań nad Migracjami zainicjował kształcenie podyplomowe w dziedzinie migracji międzynarodowych przed pięcioma laty. Początkowo studia „Migracje Międzynarodowe” adresowane były dla słuchaczy z wolnego naboru i były otwarte dla wszystkich osób zainteresowanych pogłębieniem wiedzy z tego zakresu. Od roku akademickiego 2005/06 OBM rozpoczął także realizację projektu „Kształcenie służb zatrudnienia w zakresie migracji międzynarodowych”, finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego - przeznaczony dla pracowników instytucji rynku pracy: Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, wojewódzkich urzędów pracy oraz urzędów wojewódzkich. Program tego studium ukierunkowany był na problematykę międzynarodowych migracji pracowniczych oraz zagadnienia rynku pracy. We wszystkich edycjach studium wzięło udział w sumie ponad 130 słuchaczy. Wszyscy studenci po pomyślnie zdanym egzaminie otrzymali dyplomy Uniwersytetu Warszawskiego.

Ludzie OBM (w przybliżonej kolejności pojawiania się)

prof. dr hab. Marek Okólski, dr hab. Anna Giza-Poleszczuk, dr Ewa Jaźwińska, dr hab. Krystyna Iglicka, dr hab. Wojciech Łukowski, dr hab. Dariusz Stola, dr Agata Górny, dr Ewa Kępińska, dr Barbara Sakson, dr hab. Katarzyna Głębicka, dr Teresa Halik, Yahie Haji Ali Yusef, dr Piotr Koryś, dr Paweł Kaczmarczyk, Ziemowit Hirsfeld, dr Aleksandra Grzymała-Kazłowska, dr Ruslan Antoniewski, Daniel Oware, Izabela Koryś, Dorota Osipovic, Ewa Matejko, Agnieszka Fihel, dr Joanna Korczyńska-Winiarczyk, dr Maciej Duszczyk, Łukasz Tanajewski, dr Izabela Grabowska-Lusińska, dr Agnieszka Weiner, Emilia Lewandowska, Marta Studzińska, Joanna Napierała, Renata Stefańska, Marta Kindler, Paulina Trevena, prof. dr Oded Stark, Marta Biernath, Anna Żylicz, Krzysztof Niedziałkowski, Paweł Dąbrowski, Aneta Piekut, Monika Szulecka, dr Magdalena Lesińska, dr hab. Cezary Żołędowski, Maciej Szczepański, Adelajda Kołodziej-ska, Marta Mioduszewska, dr Patrycja Matusz-Protasiewicz, Aleksandra Wójcicka, Agnieszka Makulec, Joanna Nestorowicz.

Organizacja i administracja projektów badawczych: Joanna Bucka, Małgorzata Timoszuk, Diana Krysińska, Marta Fihel, Małgorzata Lachowska, Katarzyna Sułkowska.

Na zdjęciu: Małgorzata Timoszuk

Na zdjęciu: Małgorzata Lachowska

Współpracownicy spoza OBM: prof. dr hab. Krystian Heffner, Maria Grygierczyk, dr Brygida Solga, dr hab. Teresa Sołdra-Gwiżdż, dr hab. Tadeusz Popławski, Maciej Tefelski, dr Barbara Cieślińska, prof. dr hab. Maciej Mrozowski, Olimpia Żuchaj, Adam Kosmala, dr Ewa Grzędzińska, Weronika Kloc-Nowak, Joanna Ruszczak-Żbikowska.

Sami o sobie (z przymrużeniem oka)

W ramach jednego z projektów OBM przeprowadzałam wywiad ekspercki z doradcą EURES w wojewódzkim urzędzie pracy (w tym samym czasie byłam współredaktorką „Biuletynu Migracyjnego”), w którym na pytanie o udostępnienie mi bardziej szczegółowych danych otrzymałam odpowiedź: „Na pewno dane te opublikował już „Biuletyn Migracyjny”...”

Joanna Napierała

***

Dochodzę do wniosku, że do Ośrodka trafiłam dzięki „głosom z zaświatów”. Było letnie popołudnie roku 2006, ostatni moment na wybór seminarium magisterskiego na moim wydziale (Wydział Nauk Ekonomicznych UW), a ja ciągle nie mogłam wybrać pomiędzy kilkoma możliwościami. Wybór był na tyle trudny, że byłam już gotowa zdać się na ślepy los, gdy usłyszałam... dźwięki zapowiadający jedną z moich ulubionych audycji radiowych. Tego dnia redaktor Dariusz Bugalski prowadził rozmowę z jednym z członków OBM (żałuję, ale nie pamiętam teraz kto to był...) na temat migracji międzynarodowych. Tłem do rozmowy była książka „Ludzie na huśtawce”. „To jest znak” - pomyślałam i zdecydowałam się na seminarium u prof. Okólskiego. Reszta, czyli udział w pierwszym i kolejnych projektach oraz doktorat, jest już tylko konsekwencją tego jednego „przypadku”.

Marta Mioduszevska

***

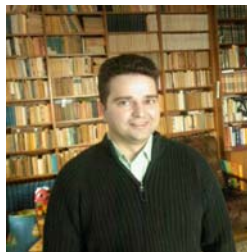

Praca naukowa uważana jest za spokojną, ale w historii OBM nie zabrakło i momentów dramatycznych. Bodaj największy stres przeżyłem podczas międzynarodowej konferencji na zamku w Pułtusk w 1997 r. - pierwszej wielkiej konferencji zorganizowanej przez OBM. W trakcie konferencji okazało się, że kilkudziesięciu uczestników musi nazajutrz, w połowie konferencji, opuścić pokoje z powodu błędu w rezerwacji! Przez moment wydawało się, że trzeba będzie zakończyć spotkanie przed czasem albo dowozić uczestników z Warszawy. Osoby, która zrobiła błędną rezerwację, na szczęście dla niej, nie było na miejscu. Po gorączkowych poszukiwaniach i przesunięciach między pokojami w zamku, udało się jednak znaleźć pomieszczenia zastępcze, konferencja szczęśliwie dobiegła końca i okazała się jedną z najciekawszych konferencji na temat migracji w Europie Środkowej.

Dariusz Stola

***

Podczas wyjazdu na anglojęzyczną konferencję do Monachium, pewien członek OBM, znany w Ośrodku wielbiciel obfitego pożywienia i mocnych wrażeń, dostał na cały dwudniowy okres pobytu kupony obiadowe w języku niemieckim, którego kompletnie nie znał. W trakcie pierwszej wizyty w stołówce uniwersyteckiej, niewielkich rozmiarów naukowiec z Polski ustawił na swojej tacy pięć talerzy z różnymi potrawami i stanął w kolejce do kasy. Uznał bowiem, że kupon uwzględnia dowolną ilość różnorodnych dań, które można wybrać. Z ciekawości

Ruslan Antoniewski, „pewien członek OBM, znany w Ośrodku wielbiciel obfitego pożywienia i mocnych wrażeń”

do nowej dla siebie kuchni niemieckiej wziął więc po jednym rodzaju każdej potrawy. Jakżeż wielkie było jego zdziwienie, gdy kasjerka zaczęła coś mu tłumaczyć po niemiecku, wyraźnie dając do zrozumienia, że przekroczył on normę, zaznaczoną na kuponie. Ponieważ kasjerka nie wskazywała na kupon, obcokrajowiec odpowiedział jej po angielsku, że nic nie rozumie. Gdy okazało się, że kasjerka nie zna angielskiego, OBM-owiec próbował jej wytłumaczyć po hiszpańsku, że jest gościem na konferencji. Po przekonaniu się, że Niemka nie zna też hiszpańskiego, naukowiec dał jej kupon i powiedział do brodatki po rosyjsku: „Spasibo, sdachi nie nado” [„Dziękuję, reszty nie trzeba”]. Po czym wziął pełną tacę i przeszedł obok zszokowanej kasjerki.

Ruslan Antoniewski

Podczas jednego z wyjazdów na konferencję miałam dzielić pokój hotelowy z drugą osobą - też uczestnikiem teje konferencji. Gdy, po moim nieśmiałym pukaniu, w końcu drzwi otworzyły się, zobaczyłam w nich szeroko uśmiechniętego, acz zaskoczonego młodego chłopaka. Szybki rzut oka do wnętrza pokoju natychmiast ujawnił fakt, że mam z nim dzielić nie tylko pokój, ale i łóżko małżeńskie! Przestraszona uciekałam do recepcji, gdzie dowiedziałam się, że nie zaszła żadna pomyłka - po prostu imię chłopaka brzmiało jak imię kobiece, a organizatorzy nie pytali o płeć uczestników...

Marta Biernath

***

Pod koniec lat 90., przygotowując się do badań cudzoziemców, których zwiększony napływ był oczekiwany już wtedy, postanowiliśmy przetestować technikę zogniskowanego wywiadu grupowego. Po Wietnamczykach, którzy przedstawili nam bardzo optymistyczny obraz ich relacji z Polakami, przyszedł czas na Ukraińców. Korzystając z doświadczenia wietnamskiego, skróciliśmy scenariusz rozmowy, żeby wywiad nie trwał dłużej niż 2,5 godziny. Prowadziłam ten wywiad i pod koniec zdawałam już sobie sprawę, że przekroczyliśmy czas. Z ulgą zatem zakończyłam, wyczerpując wszystkie kwestie i stwierdzając, że zajęło nam to 3 godziny. Ja i obserwujący OBM-owicze byliśmy naprawdę zmęczeni. Ze zdumieniem stwierdziliśmy jednak, że nasi ukraińscy respondenci pograżyli się w miłej pogawędce, racząc się fokusowymi ciasteczkami i nie byli chętni do opuszczenia fokusowni. No cóż, uwzględnianie różnic kulturowych to zawsze wyzwanie w badaniach nad imigrantami...

Agata Górny

***

Mimo tego że jestem badaczką młodą, z małym doświadczeniem terenowym, chciałabym udzielić Wam oraz kolejnym pokoleniom migrantologów kilku rad. Po pierwsze, zastanówcie się dwa razy, zanim zgodzicie się na prowadzenie badania sondażowego wśród Wietnamczyków mieszkających w podwarszawskich miejscowościach. Takie badanie związane jest z przedzieraniem się przez pola i lasy w poszukiwaniu ulic i domów, które rozmieszczone są wbrew wszelkiej logice. W pewnym momencie możecie znaleźć się w groźnym, mazowieckim lesie, w którym nieopatrzny skręt koła grozi zakopaniem samochodu. I żaden z zaczepianych przez Was przechodniów nie będzie znał pana Trần Thiên Hải, którego Wy akurat szukacie. Po drugie, jeśli uda Wam się wyjechać z mazowieckiego lasu na Trakt Lubelski, rozejrzyjcie się wielokrotnie. W każdej chwili zza zakrętu może wyskoczyć czarne BMW, prujące z naddźwiękową prędkością, a ryk jego klaksonu może zmieść Wasze auto na pobocze. W takiej sytuacji w żadnym razie nie wolno pokazywać kierowcy z grubym karkiem języka - mimo zawrotnej prędkości, on może to zauważyć i postanowić dać Wam nauczkę. Nie liczcie na uczestników ruchu drogowego - oni nie zatrzymają się na widok kierowcy w czarnych mokasynach próbującego dostać się do starego, zdezelowanego Peugeotika... I po trzecie, kiedy wreszcie uda Wam się odnaleźć pana Trần Thiên Hải, upewnijcie się kilkakrotnie, że to właśnie on. Pamiętajcie, że każdy w jego domu nosi nazwisko Trần, a Thiên Hải może w Waszych ustach brzmieć jak Tên Huỳnh. I nie dajcie sobie wcisnąć kitu, że Wasz respondent to akurat ta osoba, która otworzyła Wam drzwi. Na zakończenie mogę Was zapewnić, że gościnność pana Trần Thiên Hải i jego radość z Waszego przybycia rekompensuje wszystkie trudy i znoje.

Agnieszka Fihel

***

Kiedy wszystko wydaje się być na dobrej drodze - po długim i męczącym projekcie w OBM, publikacja końcowa jest już złożona do druku - tekst wraca z wydawnictwa i nagle świat staje na głowie. Okazuje się, że za sprawą chochlaka drukarskiego (albo redaktora - dyslektyka) OBM staje się nagle OHM-em (może ktoś ma pomysł, od jakiego słowa może pochodzić litera H w akronimie?). Również i treść raportu zmienia się jak za pociągnięciem czarodziejskiej różdżki: badania dotyczą teraz „popytu generowanego przez mikrofilmy” oraz „uwarunkowań popytu na pracę”, a wzmiankowane procesy odbywają się na „tynkach pracy”. Kluczowym okazuje się „takt przystąpienia przez Polskę do UE”. A za całą tą wspaniałą analizą stoi nowy pracownik OHM: Anna Żylicz.

Anna Żylicz

Cała naprzód - ku nowej przygodzie!

Paweł Kaczmarczyk (Wicedyrektor OBM)

15-lecie działalności to nie tylko czas podsumowań (a może i rozliczeń). To również dobry moment, by spojrzeć w przyszłość. Nie mam ambicji, by wieść, co może nas czekać w kolejnych latach i rysować wizji OBM w następnych dekadach. I - szczerze mówiąc - nie wiem, czy miałyby to duży sens. W końcu, choć 15 lat temu mógł przewidzieć, że w 2008 r. Ośrodek będzie miał pozycję jednej z najważniejszych instytucji badań migracyjnych nie tylko w Polsce, ale i w Europie? Czy można było wówczas oczekiwać, że rozmach prowadzonych prac badawczych skłoni nas do poszukiwania nowych modeli organizacyjnych, by doprowadzić wreszcie do statusu jednostki podstawowej Uniwersytetu Warszawskiego?

A stało się tak m.in. dlatego, że OBM miał szczęście do ludzi, którzy patrzyli w przyszłość i z entuzjazmem wykorzystywali okazje, jakie dawała otaczająca nas rzeczywistość. W sytuacji powszechnej krytyki systemu finansowania polskiej nauki, nieustającego narzekania na nadmierną hierarchizację i skostnienie struktur biurokratycznych, od samego początku swojej działalności Ośrodek nie miał problemów z pozyskiwaniem i realizacją kolejnych - dodajmy: ważnych i prestiżowych - projektów badawczych (z czasem nawet zaczęliśmy zauważać, że jest ich zbyt wiele, ale to już zupełnie inna historia...). Dlaczego tak się działo? Moim zdaniem odpowiedź jest prosta. OBM przyciągał i przyciąga (chciałoby się powiedzieć - i przyciągał będzie) ludzi z pasją, cieka-

wych świata, często rezygnujących z pokusy sukcesu materialnego i przedkładających ponad to możliwość zmagania się z kolejnymi pytaniami naukowymi.

Ceniących wartość, jaką jest możliwość pracy w różnorodnym, zgranym zespole.

Kiedyś mówiono, że wiek XX to wiek migracji. Dziś wiadomo już, że czas globalnych migracji nie minął. Wręcz przeciwnie, stały się one jednym z najważniejszych procesów (i wyzwań) współczesnego świata. Zadań więc z pewnością nie zabraknie. Obyśmy wciąż potrafili wykorzystywać potencjał zespołu OBM i jak najlepiej wykorzystali szansę, jaką daje nowy status w ramach szacownego Uniwersytetu Warszawskiego. Obyśmy wciąż znajdowali w sobie pasję i entuzjazm, tak by kolejne jubileusze były dla nas źródłem niezmiennej satysfakcji z dobrze wykonanej roboty.

Nasi Partnerzy:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Departament Polityki Migracyjnej Urząd do Spraw Cudzoziemców	Centrum Europejskie Natolin, Forum „Wymiar Sprawiedliwości i Sprawy Wewnętrzne UE”
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Departament Rynku Pracy, Departament Migracji	IOM - Międzynarodowa Organizacja do Spraw Migracji
Ministerstwo Edukacji i Nauki Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej	UNHCR Przedstawicielstwo w Polsce
Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Departament Konsularny i Polonii	Polskie Forum Migracyjne
Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Departament Analiz i Strategii	Caritas Polska
Rada do Spraw Uchodźców	Helsińska Fundacja Praw Człowieka
Komenda Główna Straży Granicznej	Fundacja im. Stefana Batorego
Państwowa Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych	Fundacja La Strada
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Zespół Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców	Stowarzyszenie Interwencji Prawnej
Główny Urząd Statystyczny	Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Środkowoeuropejskie Forum Badań Migracyjnych i Ludnościowych	Proxenia
Instytut Spraw Publicznych	A-VENIR
Ośrodek Studiów Wschodnich	Polska Akcja Humanitarna, Refugee.pl
Instytut Polityki Społecznej UW	Polski Czerwony Krzyż

Ośrodek Badań nad Migracjami, Uniwersytet Warszawski oraz Centrum Stosunków Międzynarodowych (CSM)

<http://www.migracje.uw.edu.pl>, <http://www.csm.org.pl>

Adres korespondencyjny: redakcja „Biuletynu Migracyjnego”, ul. Banacha 2B, 02-097 Warszawa

Telefon: +48 22 659 74 11, E-mail: biuletyn.migracyjny.obm@uw.edu.pl

Rada Redakcyjna: Krystyna Iglicka, Marek Okólski, Dariusz Stola

Zespół Redakcyjny: Marta Mioduszevska, Renata Stefańska, Monika Szulecka